

EPISTEME ALE UNEI METODOLOGII SPECIFICE EDUCAȚIEI ARTISTICE ȘI ESTETICE ÎN CLASELE PRIMARE

*Cosmina Chircuși, învățătoare,
Liceul Teoretic „Eugen Ionescu”, Slatina, România*

EPISTEMES OF A METHODOLOGY SPECIFIC TO ARTISTIC AND AESTHETIC EDUCATION IN PRIMARY GRADES

*Cosmina Chircuși, teacher,
„Eugen Ionescu” High School, Slatina, Romania
ORCID: 0000-0003-0623-1734
cosmina.chircusi@gmail.com*

CZU: 373.3.036

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p255-259

Abstract. When we discuss art education, the strategic aspect of teaching favors intuitive methods, less deductive, focused on materiality, investigation, observation, sensory exploration. Some methods must be involved in order to train skills and form a sensitivity appropriate to each artistic area, thus forming the aesthetic culture. The formation of general and specific skills requires the acquisition of artistic language, in order to assimilate the artistic message, the appreciation of the authentic in art, as well as the use of specific didactic methods through which to develop creativity. Art has many roles in forming a person. It can form and develop teamwork skills, can highlight emotional intelligence, being also a recreational activity, even therapeutic as needed. The problems regarding the methodology of organizing and carrying out artistic activities are closely related to various actions of knowledge and specific modeling of students' personality.

Keywords: art, artistic and aesthetic education, artistic language, specific didactic methods.

Omul poate regăsi frumosul în aspectele esențiale ale vieții sale: artă, natură, societate. Adesea, acesta simte o nevoie acută de a introduce esteticul în viața sa. Arta oferă o bună înțelegere nu numai a propriilor valori, ci și a valorilor umane. În societatea actuală se simte nevoia, din ce în ce mai mare, cu privire la creșterea capacității de a acționa, de a gusta, de a aprecia și de a produce frumosul încă de la vârste mici.

Educația estetică urmărește două obiective-cadru în formarea personalității elevului: a) educația pentru artă; b) educația prin artă (formându-se, în această privință, gustul personal, exprimând judecăți de valoare).

Educația estetică se referă la procesul de învățare și dezvoltare a capacității de a aprecia frumusețea și valorile estetice din artă, literatură, muzică, arhitectură și alte domenii culturale. Țelul educației estetice este de a dezvolta o capacitate mai mare de a aprecia și a înțelege arta și estetica, dar și de a îmbunătăți capacitatea de a crea opere originale de artă. Educația estetică poate fi benefică nu numai pentru a dezvolta cunoștințe și abilități artistice, ci și pentru dezvoltarea empatiei și a gândirii critice.

Primul obiectiv al educației estetice se referă la formarea capacității de receptare. Un punct de pornire în dezvoltarea receptivității estetice îl reprezintă, după cum evidențiază și C. Cucoș [3, p.181], formarea senzorialității estetice, adecvate limbajului artistic care urmează a fi asimilat. Autorul menționat numește procesul drept „ascuțire” a acelor receptori prin intermediul cărora vor fi sesizate anumite aspecte ale operei de artă. Tot în această activitate trebuie pus accentul pe alimentarea trăirilor afective estetice.

Valorificarea educației estetice la nivel teoretic vizează obiectivele specifice angajate în formarea-dezvoltarea conștiinței estetice a personalității elevului - cunoștințe estetice (elemente de limbaj artistic) și capacități afectiv-motivaționale estetice (discuții pe tema comunicării prin limbaj artistic, legătura dintre cuvinte-cheie și obiectele de artă), iar la nivel practic urmărește deprinderile sau obișnuințele și atitudinile estetice.

S. Cristea readuce în modernitatea pedagogică sistemul tradițional de categorii estetice: a) idealul estetic (modelul de frumos afirmat la scară socială); b) simțul estetic (capacitatea de a percepe și de a reprezenta frumosul); c) gustul estetic (capacitatea de a explica și de a înțelege frumosul); d) aptitudinea estetică (capacitatea de a recepta, interioriza și de a evalua corect frumosul, de a trăi la nivel complex și profund frumosul în contexte multiple, pe termen mediu și lung); e) capacitatea de creație estetică (aptitudinea estetică de a realiza, produce frumosul) [1, p.88].

În funcție de obiectivele specifice și de conținuturi, *metodologia educației estetice* folosește metode și tehnici bazate pe acțiune reală, dar și simulată (jocuri de rol). Pe lângă exercițiul euristic, algoritmic, aplicațiile estetice, activitățile creative, proiectele estetice, mai sunt folosite și metode generale pentru dezvoltarea receptării, trăirii și creării frumosului în artă, natură și societate, precum lectura dirijată - explicativă, narațiunea, introspecția, observarea studiului de caz, descoperirea, demonstrația, problematizarea, jocul didactic, dramatizarea, asaltul de idei etc., toate acestea aplicabile atât la nivel formal, în cadrul disciplinelor, cât și la nivel non-formal, în activități organizate, deschise spre numeroase influențe formative informale.

Dintr-o varietate de metode de predare, pe care profesorii din școala primară le pot utiliza pentru a asigura că elevii își dezvoltă abilitățile și cunoștințele în mod eficient, detaliez următoarele:

Metoda expunerii directe implică prezentarea informațiilor prin intermediul lecturilor, explicațiilor, discuțiilor și prezentărilor; este o metodă eficientă pentru a transmite cunoștințe de bază și pentru a introduce noi concepte.

Metoda proiectelor implică antrenarea elevilor în activități practice și proiecte care le permit să aplice cunoștințele și abilitățile într-un mod creativ. De exemplu, elevii pot lucra la proiecte de cercetare, expuneri sau construcții.

Metoda Jocul de rol implică simularea situațiilor reale. De exemplu, elevii pot fi încurajați să joace rolul unui personaj istoric sau să interpreteze un scenariu pentru a înțelege conceptele și ideile într-un mod mai profund.

Metoda Studiul de caz implică analizarea unei situații sau probleme și găsirea soluțiilor potrivite prin intermediul discuțiilor și colaborării; îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile de analiză și gândire critică.

Metoda învățării prin cooperare implică lucrul în grupuri mici, în care elevii își împart cunoștințele și abilitățile și colaborează pentru a atinge obiective comune; îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile de comunicare și colaborare.

Metoda învățării prin explorare încurajează elevii să exploreze subiectele și să descopere cunoștințe prin intermediul cercetării și experimentelor; îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile de gândire critică și creativă.

Metoda euristică (învățării prin experiență) implică experiențe reale, cum ar fi excursii în afara școlii, vizite la muzee și participarea la activități în comunitate; îi ajută pe elevi să-și dezvolte abilitățile de observare, înțelegere și colaborare.

Metoda învățării bazate pe tehnologie implică utilizarea tehnologiei, cum ar fi calculatoarele, tabletele și proiectoarele interactive pentru a crea experiențe de învățare interactive și captivante; poate fi eficientă pentru a oferi feedback rapid și pentru a încuraja interactivitatea.

Metoda învățării diferențiate implică adaptarea procesului de învățare pentru a se potrivi stilului și ritmului de învățare al fiecăruia.

Este important ca profesorii, în cadrul fiecărei situații educaționale, să selecteze, pe de o parte, cele mai potrivite metode obiectului de cunoaștere (materiile de învățământ) și subiectului cunoscător (elevii), pe de alta, să opteze pentru metodele specifice educației artistic-estetice, pe care să le complementeze cu metode generale adecvate situației de învățare. Structura unui demers metodologic va include:

- raportarea la obiectivele/standardele urmărite și materiile predate;
- selectarea/combinarea tehnicilor și metodelor;
- stabilirea activităților de învățare;
- stabilirea tehnicilor de evaluare[5, p.133].

De asemenea, profesorii pot apela adesea la o metodă ce presupune integrarea educației artistice în alte discipline, cum ar fi matematica, științele și limba engleză. Aceasta poate fi o modalitate eficientă de a ajuta elevii să facă conexiuni între diferite subiecte și să își dezvolte abilitățile artistice într-un context mai larg, cu condiția ca interdisciplinaritatea să nu fie artificială, ci să decurgă din natura obiectelor cunoașterii.

Având în vedere activități educaționale precum dezbaterea, conversația, masa rotundă, jocul de rol, concursul proiectelor (de familie), la care pot fi adăugate și altele sau utilizate doar unele, și raportându-ne la conținuturile de bază ale activității de formare-dezvoltare estetică a personalității elevului, am putea crea legătura, spre exemplu, dintre disciplina *Limba și literatura română*, *Educația civică* și *Arte vizuale* și abilități practice pentru tema *Jocuri și jucării din copilăria părintelui meu*, copilăria reprezentând întotdeauna un timp al jocului și un spațiu al creativității. Cele mai vechi jucării au fost făcute din materiale găsite în natură, ca lemnul și piatra, unele componente ale plantelor, lutul, chiar și ceara sau teracota. Jucăria, instrument al dezvoltării personalității copilului, pe lângă faptul că solicită, îndeamnă copilul la joc și-l stimulează, servește și educației estetice, dezvoltând imaginația, creativitatea, gândirea și simțul estetic, conducând în cele din urmă la cultivarea gustului și simțului estetic. A crea înseamnă a concepe, iar copilul pare a fi întotdeauna dornic de a-și crea o lume a lui. Jucăriile create de ei devin jucării cu funcție artistică, stimulând creativitatea și imaginația. Acestea pot dezvolta și imitația - procesul esențial prin care copilul se integrează și percepe lumea din care face parte. S-a demonstrat că jocul în care sunt introduse astfel de jucării confecționate devine o modalitate eficientă de realizare a educației estetice.

Arta a fost dintotdeauna un mijloc important prin care oamenii și-au exprimat gândurile, sentimentele și ideile. În ceea ce privește mesajul artistic, acesta este un element esențial al oricărei opere de artă, care oferă o perspectivă asupra modului în care artistul percepe lumea și asupra modului în care acesta dorește să comunice cu publicul. Creația artistică are la bază o activitate umană diferită, anume imaginația sau fantezia. Opera de artă este în același timp și concretă și abstractă, aparținând fizic lumii reale, dar cu un rezultat ce depășește această lume reală.

Uneori, mesajul artistic poate fi clar și explicit, iar alteori poate fi mai subtil și mai dificil de interpretat. În orice caz, este important să înțelegem că mesajul artistic nu se referă doar la ceea ce artistul spune, ci și la modul în care acesta alege să spună lucrurile. De exemplu, modul în care sunt construite personajele, decorurile, sau elementele de simbolism dintr-o operă de artă poate avea o influență importantă asupra modului în care este perceput mesajul artistic.

De asemenea, un reper epistemic definitoriu educației artistice este natura raportului operă-receptor, din care reiese că mesajul artistic este interpretat diferit de către diferite persoane. O

operă de artă poate avea multiple înțelesuri și poate fi percepută în moduri diferite în funcție de contextul social, cultural sau istoric în care este creată, dar mai ales de experiențele de viață, literare și estetice ale receptorului[4], în cazul nostru, ale elevilor. Prin urmare, mesajul artistic poate fi considerat ca fiind un dialog între artist și public, în care artistul încearcă să comunice un anumit mesaj, dar interpretarea finală este lăsată în mâinile publicului. Acest lucru face ca arta, având o valoare immanentă, să fie în același timp și un mediu extrem de interesant și provocator, care poate fi înțeles în moduri diferite de către fiecare dintre noi, oferindu-ne astfel oportunitatea de a ne dezvolta în mod personal și de a ne extinde cunoștințele și perspectivele noastre asupra lumii în care trăim.

Receptarea unui mesaj artistic poate fi o experiență subiectivă și personală, care depinde de interpretarea fiecărei persoane, receptarea fiind totodată influențată de o varietate de factori, cum ar fi experiențele anterioare ale receptorului, cunoștințele și cultura sa, starea sa emoțională și preferințele personale.

Formarea *limbajului artistic*, deși îl prezentăm ca ultimul în comunicarea noastră, este de fapt prima condiție a receptării corecte și cât mai depline a operei de artă, căci limbajul artistic/forma artistică creează mesajul operei. Creația artistică implică dezvoltarea unui set de tehnici, stiluri și metode prin care artiștii transmit ideile și sentimentele lor. În general, formarea limbajului artistic poate fi realizată prin intermediul unor cursuri, ateliere de lucru, studiile de specialitate, dar și prin experiența practică și prin experimentarea constantă a tehnicilor și a materialelor. Istoric, formarea limbajului artistic s-a bazat pe tradiția orală și pe modelele artistice ale maeștrilor din generația precedentă. În epoca modernă, există o varietate de modalități prin care artiștii își pot dezvolta limbajul artistic, inclusiv studiul istoriei artei, explorarea tehnicilor de desen, pictură, sculptură, fotografia, filmul, grafica digitală și multe altele. De asemenea, în procesul de formare a limbajului artistic, artiștii sunt încurajați să își dezvolte propriul stil și să exploreze teme și subiecte care îi inspiră și care le reprezintă cel mai bine. Această explorare continuă și dezvoltarea unui stil personal sunt esențiale pentru creșterea și evoluția artistică a unui artist. În ceea ce privește elevii, aceștia trebuie obișnuiți, într-o terminologie adecvată vârstei, chiar mai devreme decât la clasele primare, să observe cum sunt create imaginile artistice. Ludicul în acest sens are un rol hotărâtor, căci înșiși participanții la joc, elevii, creează imagini care redau și sugerează anumite mesaje.

În concluzie, metodologia educației artistice trebuie să se sprijine pe principiile creației și receptării artistice, să ia în considerare psihologia receptării artistice, în general, și cea a copiilor de vârstă școlară mică, în special. Pentru fiecare gen de artă și literatură au fost identificate sisteme specifice de principii, care, în procesul pedagogic, interacționează cu principiile didacticii generale și educației generale, sugerând pedagogului metodele cele mai potrivite situației de învățare.

Formarea limbajului artistic al elevilor este un proces complex și continuu, care implică atât studiul teoretic, cât și experiența practică și explorarea creativă. Prin acestea, elevii își pot dezvolta elemente ale unui limbaj artistic propriu, prin care își pot transmite ideile, emoțiile și viziunea asupra lumii. Aproprierea limbajului artistic de către elevi se produce la toate etapele principale ale receptării operei - percepția, comprehensiunea, comentarea/interpretarea, creația - și implică dezvoltarea mecanismelor psihice ale percepției, imaginației, gândirii și creației artistice.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTEA, S. *Conținuturile și formele generale ale educației*, vol.4, București: Didactica Publishing House, 2017.
2. CUCOȘ, C. *Educația estetică*. Iași: Polirom, Collegium, 2014.
3. CUCOȘ, C. *Filosofia educației: statut, dimensiuni, configurări*, Iași: Polirom, 2022.
4. JAUSS, H. R. *Experiență estetică și hermeneutică literară*. București: Univers, 1983.
5. PÂSLARU, V. *Introducere în teoria educației literar-artistice*, București: Sigma, 2013.